

Kontrol
edildi.

FİŞLENDİ

Teknik red. a

TÜVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2635

REDAKSİYONA GELEN

TÜRK EDEBİYATI

AGAH EFENDİ (1832-1885). Tanzimat devrinin tanınmış gazetecisi.

İstanbul'da Sarıyer'de doğdu. Babası Yozgatlı Çapanzâde Ömer Hulfâsi Efendi'dir. İlk tahsilini tamamladıktan sonra Beyoğlu'nda bulunan Tıbbiye Mektebi'nin hazırlık sınıfına girdi (1842). Yedi yıl devam ettiği bu okulda Fransızca, İngilizce ve İtalyanca öğrendi, fakat okulu bitiremeden ayrıldı ve Bâb-ı Âlî Tercüme Odası'na memur olarak girdi. (1849). 1852'de Paris sefirliğine tâyin edilen Rifat Veliyüddin Paşa'nın maiyyet kâ-tibi olarak onunla birlikte Paris'e gitti. Üç yıl sonra bâzı mühim yazışmaları Bâb-ı Âlî'ye ulaştırmak göreviyle İstanbul'a döndü. (1854). Önce Karantina Müdürlüğüne, bir müddet sonra da Rumeli Orduları başmütercimliğine tâyin edildi (1855). Viyana Muahedesi gereğince Kars'ı teslim almağa memur olan Anadolu müşfiri maiyyetinde bulundu. (1856). Harbin bitmesi üzerine başmütercimlikten istifa etti ve 1857'de Mostar'da mutasarrıf vekili oldu. Birkaç yıl sonra bu görevden de istifa edip İstanbul'a döndü.

1860 yılında, Şinasi ile birlikte Türkiye'de ilk özel Türkçe gazete olan Tercüman-ı Ahvâl'i çıkarmaya başladı (22 Ekim 1860). Bir yandan gazetenin neşriyle meşgul olurken diğer taraftan bâzı devlet dairelerinde çalışmaya devam etti. 1861'de Postahâne-i Âmire nâzarı oldu ve posta idaresinin ıslahı için bâzı yeni uygulamalara girişti. Türkiye'de ilk defa 1862 yı-

linda posta pulu kullanma usulünü yürürlüğe koydu. Vapurlar Nâzırlığı, Ereğli Kömür Madenleri Nâzırlığı yaptı; sonra Divân-ı Muhâsebât üyeliğine tâyin edildi.

O sırada memlekete meşrûtiyet idaresini getirmek için faaliyette bulunan gizli ^{Yeni} Osmanlılar Cemiyeti'ne girdi. Hakkında uyanan bâzı şüpheler üzerine resmî görevine son verildi. Bunun üzerine o da Yeni Osmanlılar'la birlikte Fransa'ya kaçtı (31 Mayıs 1867). Londra'da Muhbir ve Hürriyet gazetelerinin yayım faaliyetlerine katıldı. Âlî Paşa'nın ölümünden sonra İstanbul'a döndü (1871). Önce İzmit mutasarrıflığına tâyin edildi ise de bir müddet sonra bu görevinden ~~de~~ alındı. V. Murad padişah olunca İzmit'e tekrar mutasarrıf oldu. Bir süre sonra Şûrâ-yı Devlet üyeliğine seçildi. II. Abdülhamid tahta geçince önce Bursa'ya (1877), sonra Ankara'ya sürüldü. Ankara'da altı yıl kadar kaldı ve 1884 yılında affedilerek "bâliâ" rütbesi ile Rodos mutasarrıflığına tâyin edildi. Daha sonra Namık Kemal'le yeri değiştirilerek Midilli mutasarrıflığına gönderildi. 5 Ekim 1884 yılında Atina'ya elçi tâyin edildi. 1885 yılı Aralık ayında Atina'da öldü. Mezarı İstanbul'da Sultan Mahmud Türbesi bahçesinde dir.

Âgâh Efendi, birkaç yabancı dil bilen zeki, gayretli ve yenilik taraftarı bir Tanzimat aydınıdır. İlk 24 sayısını Şinasi ile birlikte çıkardığı Tercümân-ı Ahvâl gazetesi devrin genç yazarlarının yetişmesi yolunda büyük hizmet görmüştür.

Âgâh Efendi bâzı piyes denemeleri yapmışsa da (msl. Güllü Agop Tiyatrosu için kardeşi Şakir Paşa ile Madam Anço'nun Kızı operetini çevirmiştir), bunların pek önemli çalışmaları olduğu söylenemez.

BİBLİYOGRAFYA : Selim Nüzhet Gerçek, Türk Gazeteciliği, İstanbul 1931; Server İskit, Tercümân-ı Ahvâl ve Âgah Efendi, Ankara 1937; a.mlf., Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları, İstanbul 1943; M.Nihad Özön, "Gazeteciliğimiz ve Âgah Efendi", Kalem, nr. I/1, İstanbul 1938; Hasan Refik Ertuğ, Basın ve Yayın Hareketleri, İstanbul 1960; Enver Behnan Şapolyo, Türk Gazetecilik Tarihi, İstanbul 1971.

Müellif : Doç.Dr. Nuri YÜCE

İlmî Red.: Doç.Dr. Orhan OKAY

Tek. Red.:

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 20.2635